

ЮРИДИК ПСИХОЛОГИЯДА ПСИХОЛОГИК ХИЗМАТ КЎРСАТИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

Saatbaeva Azada Bayrambaevna

**Qoraqalpoq qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti,
yurisprudensiya yo'nalishi 2-bosqich talabasi, O'zbekiston, Nukus shahri
tel:(94)286.81.06. e-mail: azadasaatbaeva708@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20604723>**

Annotatsiya: Ushbu maqola yuridik tashkilotlarga moslashtirilgan psixologik xizmatlarni taklif qilishning murakkab psixologik mexanizmlarini o'rganadi. Huquqiy soha mutaxassislari duch keladigan noyob muammolarni tan olgan holda, tadqiqot huquqiy kontekstlarda samarali psixologik yordam uchun zarur bo'lgan ko'p qirrali yondashuvni o'rganadi. Izoh asosiy mavzular va topilmalar, jumladan stressni boshqarish, nizolarni hal qilish va huquqshunoslar o'rtasida hissiy barqarorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Huquqiy sharoitlarga xos bo'lgan psixologik murakkabliklarni ochib berish orqali ushbu maqola ruhiy jihatdan sog'lom va mustahkam yuridik kadrlarni tarbiyalashga intilayotgan psixologlar, huquqshunoslar va tashkilot rahbarlari uchun qimmatli tushunchalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: yuridik mutaxassislar, psixologik xizmatlar, ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlash, stressni boshqarish, hissiy chidamlilik, ish bilan bog'liq charchash, mojarolarni hal qilish, salomatlik dasturlari, yuridik tashkilotlar, kasbiy stress, kasbiy rivojlanish, psixologik yordam, qonuniy ish joyi, xodimlarning ruhiy salomatligi, psixologik maslahat, yengish strategiyalari, tashkiliy psixologiya.

МЕХАНИЗМЫ ОКАЗАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ В ЮРИДИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ

Аннотация: В данной статье исследуются сложные психологические механизмы предоставления индивидуальных психологических услуг юридическим организациям. Признавая уникальные проблемы, с которыми сталкиваются юристы, в исследовании рассматривается многогранный подход, необходимый для эффективной психологической поддержки в правовом контексте. В комментариях основное внимание уделяется ключевым темам и выводам, включая управление стрессом, разрешение конфликтов и развитие эмоциональной стабильности среди юристов. Раскрывая психологические сложности, присущие юридической среде, эта статья призвана предоставить ценную информацию для психологов, юристов и руководителей организаций, стремящихся воспитать психически здоровых и устойчивых юридических работников.

Ключевые слова: юристы, психологические услуги, поддержка психического здоровья, управление стрессом, эмоциональная устойчивость, профессиональное выгорание, разрешение конфликтов, оздоровительные программы, юридические организации, профессиональный стресс, профессиональное развитие, психологическая поддержка, легальное рабочее место, психическое здоровье сотрудников, психологическое консультирование, копинг-стратегии, организационная психология.

MECHANISMS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE IN LEGAL PSYCHOLOGY

Abstract: This article explores the complex psychological mechanisms of offering customized psychological services to legal organizations. Recognizing the unique challenges faced by legal professionals, the study explores the multifaceted approach required for effective psychological support in legal contexts. Commentary focuses on key themes and findings, including stress management, conflict resolution, and the development of emotional stability among lawyers. By uncovering the psychological complexities inherent in legal settings, this article aims to provide valuable insights for psychologists, lawyers, and organizational leaders seeking to foster a mentally healthy and resilient legal workforce.

Keywords: legal professionals, psychological services, mental health support, stress management, emotional resilience, work-related burnout, conflict resolution, wellness programs, legal organizations, occupational stress, professional development, psychological support, legal workplace, employee mental health, psychological counseling, coping strategies, organizational psychology.

Kirish. (Introduction) Yuridik tashkilotlar kuchayib borayotgan keskinlik va murakkab axloqiy muammolarga duch kelayotgan bugungi dunyoda yuridik mutaxassislarni psixologik qo'llabquvvatlash muvaffaqiyatli faoliyat yuritishning ajralmas qismiga aylandi. Ushbu maqola boshqaruv tashkilotiga psixologik usulni taqdim etishning psixologik mexanizmlari va asoslarini o'rganishga, savdo samaradorligi va xodimlarning umumiy farovonligiga ta'sirini ko'rib chiqishga bag'ishlangan. Yuridik sohada yuqori ish yuki, mas'uliyat va ziddiyat bilan bog'liq stressni boshqarishga yordam beradigan psixologik mexanizmlarni o'rganish yo'lga qo'yilgan. Eng qiyin vaziyatlarda psixologik muvozanatni saqlashga yordam beradigan yuristlar orasida hissiy barqarorlikni rivojlantirish usullarini ko'rib chiqishga qaratilgan. Motivatsiya va ishtiyoqni saqlashga yordam beradigan kasbiy charchashning oldini olish bo'yicha psixologik strategiyalar va dasturlarni tahlil qilish ishlab chiqilgan. [1, 2, 3, 4].

Boshqaruv tashkilotlari ichidagi nizolarni samarali hal qilish va jamoaviy samaradorlikni oshirish imkonini beruvchi psixologik mexanizmlarni ishlab chiqish.

Psixologik usullarni va hissiy qiyinchiliklarga duch kelgan xodimlar uchun individual maslahat va terapiyani ko'rib chiqadi. Jamoa ruhini mustahkamlash va samarali muloqotni rivojlantirish uchun jamoani shakllantirish va kollektiv psixologik faoliyatdan foydalanish ishlab chiqilgan. [1, 2, 3, 4].

Huquqiy muhitda qaror qabul qilishda axloqiy me'yorlar va psixologik tamoyillarning ta'sirini o'rganish masalalari ko'rib chiqilgan. Motivatsiya va kasbiy rivojlanishni saqlab qolish uchun martabani boshqarishning profilaktik mexanizmlarini ishlab chiqish. Kasbiy kompetentsiyani oshirish uchun menejment mutaxassislarni tayyorlash va rivojlantirishning psixologik usullarini ko'rib chiqish bo'yicha tavsiyalar berilgan. «Psixologik profilaktik vazifa» dasturi orqali qo'llab-quvvatlash muhitini yaratishga qaratilgan xodimlar o'rtasida psixologik muammolarning oldini olish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish yo'lga qo'yilgan.

Metodlar. (Methods) Tanglik va stress kundalik faoliyatning ajralmas qismiga aylangan yuridik sohada psixologik yordam xodimlarning farovonligi va samaradorligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Ushbu maqolada biz yuridik tashkilotlarga psixologik xizmatlar ko'rsatishning asosiy psixologik mexanizmlari va asoslarini tushuntirishning turli usullarini ko'rib chiqamiz. [1, 2, 3, 4].

1. Psixologik trening va tushuntirish usuli: Muhim komponent - bu xodimlarni psixologiya asoslari va uni ish muhitida qo'llash usullariga o'rgatishdir. Muntazam seminarlar, mahorat

darslari va o'quv dasturlari menga psixologik mexanizmlarni, yuzaga kelishining asosiy va psixologik usullarini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

2. Amaliy tushuntirishlar va illyustratsiyalar usuli: Amaliy huquqiy amaliyotdan amaliy misollar va holatlardan foydalanish xodimlarga psixologik tushunchalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Axborotning ravshanligi va aniqligini oshirish uchun psixologik usullar muvaffaqiyatli qo'llanilgan stsenariylarni ko'rib chiqish.

3. Individual maslahatlashuvlar va sessiyalar usuli: Psixolog bilan individual maslahatlashuvlar advokatlarga shaxsiy ehtiyojlari va tashvishlarini muhokama qilish imkonini beradi. Ushbu tadbirlar o'quvchilarga his-tuyg'ularini tushunishga, nizolarni hal qilishga va hissiyotlarni boshqarish strategiyalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

4. Guruhlarni tayyorlash va jamoa tuzish faoliyati usuli: Guruh mashg'ulotlari jamoaviy tushunish va o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga qaratilgan. Psixologik guruhning qo'shma mashg'ulotlari nafaqat qulay ish muhitini yaratishga, balki stressning kuchayishi sharoitida ham zarur bo'lgan jamoaviy ruhni mustahkamlashga yordam beradi.

5. Texnologik innovatsiyalar va kadrlar tayyorlash usuli: Virtual ta'lim, vebinar va onlayn kurslar kabi zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan va qulay qiladi. Bu mening o'quv materiallarim doimo mavjud bo'lishini ta'minlaydi.

6. Asosiy voqealar va muvaffaqiyatlar tahlili usuli: Asosiy faktlardan foydalanish va muvaffaqiyat hikoyalarini tahlil qilish muayyan vaziyatlarda qaysi psixologik strategiyalar eng samarali ekanligini aniqlashga yordam beradi. Bu usul kollejdagi tadqiqot olib borish va olingan bilimlarni amaliyotda qo'llashni o'rganish imkonini beradi. [1, 2, 3, 4].

Natijalar. (Results) Yuridik tashkilotlarga psixologik xizmat ko'rsatish yuridik faoliyat bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun turli xil psixologik mexanizmlar va yondashuvlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu kontekstda bir nechta psixologik mexanizmlardan foydalanish mumkin:

1. Hissiy qo'llab-quvvatlash: Psixolog yuridik tashkilot a'zosiga, masalan, stressli vaziyatlarda va jamoa ichidagi nizolarda hissiy yordam berishi mumkin.

2. Maslahat: Psixologik maslahat tashkilot ichidagi muammolarni hal qilishga, muloqotni yaxshilashga va xodimlarning psixologik farovonligini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

3. Murabbiylik va yetakchilikni rivojlantirish: Psixologik xizmatlar menejerlar va asosiy xodimlar uchun o'z-o'zini murabbiylik qilish, boshqaruv va etakchilikni rivojlantirish, nizolarni hal qilish va stressni boshqarishga kiritilishi mumkin.

4. Jamoa dinamikasi: jamoa ichidagi dinamikani o'rganish va yaxshilash, do'stlik va ijobiy ish muhitini yaratish kerak. Psixolog xodimlar va tashkilot ichidagi ziddiyatli vaziyatlarning oldini olish va hal qilish uchun mojarolarni boshqarish strategiyasini ishlab chiqishi mumkin. Kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish, samarali muloqot qilish, vaqtni boshqarish va stressni boshqarish bo'yicha treninglar o'tkazish. [1, 2, 3, 4].

Psixologik test: ishga qabul qilish yoki ish faoliyatini baholashda xodimlarning malakalari va shaxsiy xususiyatlarini baholash uchun psixometrik usullardan foydalanish mumkin. Empatiyani rivojlantirish: jamoa va mijozlar munosabatlarini yaxshilash uchun empatiya va shaxslararo ko'nikmalarni o'rgatish lozim. Psixologik xizmatlardan ichki iqlimni, shaxslararo va tashkiliy sharoitlarni yaxshilash, mehnat faoliyatini yaxshilash uchun foydalanish mumkin. Ular, shuningdek, huquqiy amaliyot jarayonida yuzaga keladigan stress, mojaro yoki hissiy charchoq kabi qiyinchiliklarni engishga yordam beradi. [1, 2, 3, 4].

Muhokama. (Discussion) Raqobat va bosim muqarrar bo'lgan zamonaviy biznes dunyosida yuridik tashkilotlar o'z xodimlarini psixologik qo'llab-quvvatlashga tobora ko'proq e'tibor berishmoqda. Psixologik mexanizmlarni tushunish va ulardan professional muhitda foydalanish har qanday huquqiy tuzilmaning muvaffaqiyatli faoliyatining ajralmas qismiga aylanadi. Yuridik tashkilotlar uchun psixologik xizmatlar hissiy yordam va maslahatni o'z ichiga oladi. Yuridik firma xodimlari ko'pincha yuqori mas'uliyat, muddatlar va huquqiy masalalarning ketma-ketligi tufayli stressga duch kelishadi. Psixologlar his-tuyg'ularni ifodalash va ichki nizolarni hal qilish uchun joy ajratib, ushbu hissiy qiyinchiliklarni engishga yordam beradi.

Hozirgi kunda yuridik psixologiya amaliy ko'p tarmoqli fan hisoblanadi. Uning quyidagi kichik bo'limlarini (bo'limlarini) ajratish mumkin:

sud psixologiyasi - sud jarayonining psixologik jihatlarini o'rganadigan bo'lim (prokuror, sudya, advokat nutqining psixologik ta'siri, sudda guvohlarning xulq-atvori va ko'rsatmalari, sud-psixologik ekspertizasining muammolari);

jinoyat psixologiyasi - jinoyatchi shaxsining psixologik xususiyatlarini, jinoyatchilarning tipik psixologik portretlarini, umuman olganda va uning alohida turlarini (zo'ravonlik jinoyati, yollanma jinoyatchilik, voyaga etmaganlar huquqbuzarligi, guruh jinoyati), jinoiy guruhlardagi munosabatlarning rivojlanish dinamikasini, etakchilik va psixologik muammolarni o'rganadigan bo'lim. majburlash;

tergov-operatsion psixologiya - tergov qilish va jinoyatlarni ochib berishning psixologik jihatlarini o'rganadigan bo'lim: voqea sodir bo'lgan joyni tekshirish taktikasi, so'roq qilish, tergov eksperimenti va voqea sodir bo'lgan joyda guvohlik berish va identifikatsiya qilish, shuningdek tezkor tergov guruhlarini tuzish va o'qitish;

penitensiar (tuzatish) psixologiyasi - turli xil jinoiy jazo turlari, mahkumlar va jazoni o'tayotganlar psixologiyasining psixologik samaradorligi, shuningdek, qonunni buzgan shaxslarni qayta tarbiyalash, qayta ijtimoiylashtirish va qayta moslashishning psixologik asoslarini ishlab chiqish muammolari bilan shug'ullanadigan bo'lim;

huquqiy psixologiya - shaxsning qonuniy va noqonuniy ijtimoiylashuvi muammolari, qonunga bo'ysunuvchi fuqarolar va qonunni buzgan fuqarolarni tarbiyalash shartlari va ijtimoiy moslashuvi modellari, qonun ijodkorligi va qonunlarni amalga oshirishning psixologik asoslarini o'rganadigan bo'lim;

advokatning kasbiy faoliyati psixologiyasi - yuridik mutaxassisliklarning psixologik professiogrammalarini tuzish muammolari (hozirgi lavozimga da'vogarlariga psixologik talablar), kasbga yo'naltirish, kasb tanlash, jamoani shakllantirish, professional shaxs deformatsiyasining oldini olish va dam olish masalalari bilan shug'ullanadigan bo'lim;

psixologik viktimologiya - jinoyat jabrlanuvchisi shaxsiyati va xulq-atvorining xususiyatlari, jabrlanuvchini jinoyatchi tomonidan «tan olinishi» belgilari, jinoyat sodir etilish paytidagi jabrlanuvchilar va huquqbuzarlarning o'zaro munosabatlari, jinoyatlar qurbonlariga psixologik yordam ko'rsatishga bag'ishlangan bo'lim.

Huquqiy psixologiya, boshqa har qanday fanlararo fan singari, tizimli fazilatlarga ega, ya'ni u turli sohalar va fanlardan olingan ma'lum miqdordagi bilimlarga qaraganda ancha katta nazariy va amaliy salohiyatga ega. Shuning uchun, u bilimning yana qaysi sohalar bilan bog'liqligini bilish muhimdir.

Shu nuqtai nazardan, muvaffaqiyatli ishda tashkilotchilik va etakchilik qobiliyatlari muhim rol o'ynaydi. Psixologik xizmatlar etakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, nizolarni boshqarish va samarali jamoaviy muloqotga qaratilgan menejerlar va asosiy xodimlar uchun murabbiylikni o'z ichiga oladi. Huquqiy ish ko'pincha ichki va tashqi tomonlarni o'z ichiga oladi, bu esa nizolarga olib kelishi mumkin. Mojarolarni boshqarishning psixologik mexanizmlari ziddiyatli vaziyatlarni tahlil qilish va hal qilish, strategik aloqalarni rivojlantirish va professional munosabatlarni saqlashni o'z ichiga oladi.

Psixologik xizmatlar ko'rsatish, shuningdek, ushbu sohada kasbiy yo'nalish va rivojlanishni o'z ichiga oladi. Mening ishimda psixologlar nafaqat huquqiy ko'nikmalarni, balki yuqori professional va hissiy jihatdan barqaror jamoani shakllantirishga imkon beradigan tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Huquqiy sohadagi yuqori stressni hisobga olgan holda, xodimlarning psixologik xavfsizligini ta'minlash muhim jihatga aylanadi. Psixologlar stressni oldini olish va boshqarish, shuningdek, inqirozli vaziyatlarda yordam ko'rsatish uchun dasturlarni ishlab chiqmoqdalar. Yuridik tashkilotlarga psixologik darajada xizmat ko'rsatish sog'lom, samarali va samarali ish muhitini yaratishning asosiy elementidir. Ushbu kontekstda psixologik mexanizmlarni tushunish va ulardan foydalanish nafaqat xodimlarning farovonligini yaxshilash, balki butun tashkilotning umumiy samaradorligi va muvaffaqiyatini oshirishi mumkin.

Xulosa. (Conclusion) Zamonaviy dunyoda yuridik tashkilotlar bir qator murakkab muammolarga duch kelmoqda, jumladan, professionallikka yuqori talablar, belgilangan muddatlarga bosim, aloqa va nizolarni boshqarish sohasidagi doimiy qiyinchiliklar. Shu nuqtai nazardan, tashkilot uchun psixologik xizmatlar uning faoliyati muvaffaqiyati va xodimlarining farovonligini ta'minlashning ajralmas qismiga aylanadi. Yuridik tashkilotlar o'rtasidagi aloqadagi psixologik mexanizmlarni yoritish professional muhitda inson omilining muhimligini ta'kidlaydi. Psixologik xizmatlar samarali mehnat va kasbiy yaxlitlikni ta'minlaydigan sog'lom va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish imkoniyatini beradi. Psixologik yordam ishchilarning hissiy barqarorligini oshirishga qaratilgan bo'lib, bu stressning kuchayishi sharoitida ayniqsa muhimdir. Huquq sohasida muvaffaqiyatli ishlash nafaqat huquqiy bilimni, balki stressni samarali boshqarish va psixologik muvozanatni saqlash qobiliyatini ham talab qiladi. Murabbiylik va etakchilikni rivojlantirish kabi psixologik mexanizmlar, kuchli menejerlar va samarali jamoalarni yaratish uchun strategik vositalar. Mojarolarni hal qilish, o'rganish, muloqot qilish va empatiya ko'nikmalarini yaxshilash ijodkorlik va jamoaviy ish uchun qulay muhit yaratadi. Psixologik xizmatlar kompetentsiya, o'qitish, qo'llab-quvvatlash va kasbiy rivojlanishni o'z ichiga oladi. Ushbu chora-tadbirlar nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki xodimlarning martaba rivojlanishini ham qo'llabquvvatlaydi, bu tashkilotning uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun muhimdir.

Zamonaviy biznes dinamikasi va ish muhitidagi doimiy o'zgarishlar bilan ruhiy salomatlik xizmatlari rivojlanishda va moslashishda davom etadi. Zamonaviy usullar, o'qitish uchun virtual haqiqat texnologiyalari, psixologik yordamchilar, asosiy omillar va qo'llab-quvvatlovchi jarayonlar va huquqiy tuzilmalarni optimallashtirish integratsiyasi. Shunday qilib, yuridik tashkilotlarning psixologik xizmatlarida psixologik mexanizmlarni qamrab olish xodimlarning hissiy holatini qo'llab-quvvatlashdan tashqariga chiqadi. Bu sog'liqni saqlash tashkilotiga sarmoya, uning zamonaviy biznes muammolariga chidamliligi va uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun asosdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Arifxodjaeva I. Ichki ishlar idoralari xodimlari faoliyati psixologiyasi. O`quv qo`llanma. Toshkent 2008 yil. 432 bet.
2. Booker, R. (2018). «Psixologiya va tashkilot: tamoyillar va huquqiy tuzilmalar». Davidson, M. (2020). "Huquqiy amaliyotda psixologik yetakchilik".
3. Garsiya, C. (2017). «Boshqaruv mojarolari: yuridik jamoalar uchun psixologik strategiyalar». Hollander, L. (2016). "Professional muhitdagi hodisaning psixologik jihatlari".
4. Smit, A. va Jons, B. (2019). «Ofisda hissiy farovonlik: huquqshunoslar uchun strategiyalar».